

HET WEENA: NIEUWE FASE IN ROTTERDAMSE STEDEBOUW

MAX POPMA

Bouwactiviteiten aan het Weena, met links het kantoor van Nationale Nederlanden en rechts een woontoren van het Sociaal Fonds Metaalnijverheid. Foto: Max Popma

Van oudsher is Rotterdam een stad met havens en industrie; een stad met een 'blue collar-imago'. In dat imago is de laatste jaren flink de klad gekomen. De vroegere stad timmert tegenwoordig vooral aan de weg met prestigieuze kantoorontwikkelingen.

Niet dat er geen havens meer zijn; verre van dat. Maar ze zijn uit het zicht verdwenen. Net als in alle andere havensteden liggen ze tegenwoordig ver van de eigenlijke stad vandaan en hebben de oude havengebieden hun oorspronkelijke functie verloren. Tot nu toe kwamen er vooral woonwijken voor in de plaats. En de industrie? Die is deels met de havens mee richting kust verplaatst en deels verdwenen. Een groot deel van de Rotterdamse scheepswerven is meegesleurd in het debacule dat in de jaren zeventig de gehele Nederlandse scheepsbouw trof. Verder ontkwam ook de Maasstad niet aan de algemene tendens van tertiairisering in de economie. Blauwe boorden maakten ook hier plaats voor witte en fabrieksgebouwen voor kantoren.

De laatste ontwikkeling is niet alleen in functioneel opzicht van belang, maar zorgt ook voor een drastische verandering in

het stadsbeeld. Rotterdam is een echte kantorenstad aan het worden. Zowel in de stad zelf als aan de stadsranden wordt in hoog tempo kantoorruimte gebouwd die gretig afrek vindt. Het tempo waarin de transformatie zich voltrekt, verbaast zelfs de stadsbestuurders. 'Het opnameniveau ligt twee à drie keer zo hoog als we hadden verwacht', zo liet wethouder Laan van Ruimtelijke Ordening vorig jaar weten.

KANTOREN

Eén van de gebieden waar zich deze transformatie het duidelijkst voltrekt, is dat rond Coolsingel en Weena. Langs de Coolsingel verscheen enkele jaren geleden al het prachtige nieuwe Wereldhandelscentrum, 'bovenop' het oude Beursgebouw. Verder worden hier de komende jaren onder andere kantoren ontwikkeld in opdracht van het Beleggingsfonds Metaalnijverheid (30.000 m²), Rodamco (22.000 m² voor de Robeco-groep), Multi Vastgoed (22.000 m²), Mees & Hope (15.000 m²) en Wilma Vastgoed.

Aan het Weena wordt inmiddels al volop gebouwd. Hier staan over enige tijd kantoren voor Nationale Nederlanden (maar liefst 88.000 m²), voor Unilever (20.000

m²) en voor Stad Rotterdam (18.000 m²). Verder wordt kantoorruimte gebouwd in opdracht van PGGM/Multi Vastgoed (25.000 m²; met woningen, een casino en winkels) en het ABP (Weena-toren, 25.000 m² plus woningen).

HOOG

Eén van de belangrijkste kenmerken van de nieuwbouw in het stadshart is dat het vooral om hoogbouw gaat, met de nadruk op hoog. De bouw van dergelijke kantoor-torens in de city markeert daarmee tevens een nieuwe fase in de stedenbouwkundige geschiedenis van Rotterdam. Rijk aan dergelijke geschiedenis is de Maasstad toch al; ze heeft van een aantal belangrijke stedenbouwkundige en architectonische opvattingen een flinke tik meegekregen. Voor de oorlog kregen de architecten van het 'Nieuwe Bouwen' nergens zoveel kansen hun ontwerpen te realiseren als in Rotterdam. Café 'De Unie' en De Kieftoek zijn daarvan enkele sprekende voorbeelden. Na de oorlog waren de architecten van de 'opbouw' nauw betrokken bij de wederopbouw en de stadsuitbreiding. Charlotte Stam-Beese ontwierp haar beroemd geworden stedenbouwkundig plan voor Pendrecht en Van der Broek en Bakema verrijkten het stadscentrum met de Lijnbaan. In die naoorlogse periode kreeg ook de cityvorming in Rotterdam alle kans en wat dat betreft kan in Nederland alleen Utrecht zich met Rotterdam meten. Ook de reactie op de grootschalige stadsontwikkeling uit die jaren heeft in Rotterdam duidelijke sporen nagelaten. De architectuur en stedenbouw van de 'nieuwe truttigheid' uit de jaren zeventig is in Rotterdam ruim aanwezig, tot in het stadscentrum aan toe. Dat was ook de tijd waarin een wethouder (Mentink van Ruimtelijke Ordening) nog kon beweren dat het Shell-kantoor aan het Hofplein de 'laatste erectie van het grootkapitaal zou zijn'. Maar laten we niet vergeten dat toen in Rotterdam, onder leiding van wethouder Van der Ploeg, ook de stadsvernieuwing werd aangepakt op een wijze die alom respect afdwong.

TIJDGEEST

De afkeer van hoogbouw en de voorliefde voor kleinschaligheid lijkt in ieder geval al weer ver achter ons te liggen als we zien wat er tegenwoordig in het centrum verschijnt. Woon- en kantoor-torens met hoogten van meer dan 100 meter, met als voorlopig record het al genoemde nieuwe hoofdkantoor van Nationale Nederlanden dat 150 meter hoog moet worden. En zo vindt in Rotterdam alwéér een nieuwe tijdgeest, die van de no-nonsense politiek en de zakelijkheid, zijn uitdrukking in de gebouwde omgeving. Daarmee biedt Rotterdam een staalkaart van opvattingen die in de twintigste eeuw omtrent stad, stedenbouw en architectuur de ronde hebben gedaan.

Max Popma is redacteur van AGORA en werkzaam bij Bureau STRABO te Amsterdam.